

EDWARD GÓRECKI
Wrocław

PRAWA MNIEJSZOŚCI W NAUCE KOŚCIOŁA NA TLE DOKUMENTÓW MIĘDZYNARODOWYCH – ZAGADNIENIE ICH WYKORZYSTANIA W DIALOGU O MAŁŻEŃSTWACH MIESZANYCH

Temat niniejszego artykułu jest zagadnieniem niewątpliwie złożonym, gdyż dotyczy zagadnienia praw szczególnie dziś aktualnych, czyli praw mniejszości. Ich określeniu i zabezpieczeniu służą akty międzynarodowe, zajmuje się nimi także nauka Kościoła. W tym przedłożeniu zostanie przedstawiony stosunek Kościoła do mniejszości, a zwłaszcza treść dokumentu Jana Pawła II pt.: *Poszanowanie praw mniejszości budowaniem pokoju*.

Pojęciem mniejszości określam – uwzględniając cytowany powyżej dokument – wszelkie większe lub mniejsze odrębności nazywane jako etniczno-kulturowe, etniczne lub podobnie oraz odrębności religijne. Przedmiotem naszego zainteresowania będą więc grupy ludzi, które cechuje odrębność rasowa, narodowościowa, językowa, kulturalna i religijna. Ta ostatnia nie zawsze musi mieć coś wspólnego z odrębnością o charakterze etnicznym. Pojęcie „mniejszość” stosowane jest zarówno na określenie grupy czy odrębności grupy powstałej wskutek imigracji, jak i grupy mniejszościowej autochtonicznej, zamieszkującej na terenie ojczystym.

I. Mniejszości w nauczaniu i praktyce Kościoła w kontekście dokumentów międzynarodowych

Problem mniejszości, odrębności, partykularności nie jest obcy Kościołowi. W wydarzeniu Zesłania Ducha Świętego został Kościołowi ukazany model wspólnoty kościelnej, w którym to, co powszechne zostało złączone nierozdzielnie z tym, co partykularne¹. W wypowiedziach ostatnich papieży podkre-

¹ J. BAKALARZ, *Uniwersalizm a odrębności etniczno-kulturowe w Kościele*, RTK 28 (1981) z. 5, 130–146, zwł. 132.

ślono nie tylko potrzebę liczenia się z wartościami kulturowymi i elementami rodzimymi przy ewangelizacji, lecz także naturalne prawo grypy etnicznej do zachowania i rozwoju własnej kultury² oraz obowiązek Kościoła respektowania tego uprawnienia³. Kościół ma przyjąć formy życia tych, którym chce nieść wieść o Chrystusie⁴, doceniać ścisły związek wiary z kulturą⁵.

W działalności Kościoła na rzecz mniejszości na płaszczyźnie organizacyjno-prawnej trzeba wspomnieć o papieskiej Radzie dla Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, w dzisiejszym kształcie ustanowioną w dniu 19 marca 1970 r.⁶, jednak swymi początkami sięgającą roku 1912. Jej działanie, oprócz ludzi morza, podróżujących (po morzu, w powietrzu, na drogach) i turystów, obejmuje bardziej nas tu interesujące duszpasterstwo emigrantów, koczowników i uchodźców⁷. W tej materii Stolicę Apostolską wydała jeszcze 7 ważnych dokumentów.

Rola, jaką odgrywają mniejszości w harmonijnym i pokojowym życiu społeczeństw, skłoniła Jana Pawła II do ogłoszenia w dniu 8 grudnia 1988 r. Orędzia na XII Światowy dzień Pokoju, poświęconego poszanowaniu praw mniejszości jako warunku pokoju⁸. Papież w tym dokumencie mówi o wszystkich grupach i rodzajach mniejszości, uważając tę problematykę za ważną oraz godną uwagi i refleksji, zwłaszcza dla każdego przywódcy politycznego i zwierzchnika grupy religijnej⁹.

1. Prawa mniejszości w wybranych dokumentach międzynarodowych

Już Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 10 grudnia 1948 r. w art. 2 stwierdza, że każdemu człowiekowi przysługują prawa i wolności zawarte w Deklaracji, „bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu”¹⁰.

² PIUS XII, Przemówienie z 6.12.1953 r., AAS 45 (1953), 794–803.

³ JAN XXIII, Encyklika *Mater et Magistra*, AAS 53 (1961), 401–464, zwł. 404.

⁴ PAWEŁ VI, Encyklika *Ecclesiam suam*, nr 87, AAS 56 (1964), 609–659.

⁵ JAN PAWEŁ II, List do Kard. Sekr. Stanu z 20.05.1982, AAS 74 (1982), 684–685.

⁶ AAS 62 (1970), 193–197.

⁷ B. PUSCHMANN, *Seelsorge am Menschen unterwegs*, w: *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, red. J. LISTL, H. MÜLLER, H. SCHMITZ, Regensburg 1983, 437–438.

⁸ Orędzie *Per construire la pace, rispettare le minoranze* (dalej: CPRM), AAS 81(1989), 95–103; OsRomPol 9 (1988) nr 12, 1n.

⁹ CPRM nr 1–2.

¹⁰ *Prawa człowieka. Dokumenty międzynarodowe*, tłum. B. Gronowska, T. Jasudowicz, C. Milk, Toruń 1996 (dalej: PCDM), 16.

Powyższe sformułowanie, iż różnice rasy, koloru i inne nie mogą mieć wpływu na przysługujące osobom prawa, powtarza się w wielu miejscach różnych dokumentów międzynarodowych. Wzmiankują o tym m.in. Międzynarodowa Konwencja o Eliminowaniu Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej z 7 marca 1966 r. i Deklaracja o Eliminowaniu Wszelkich Form Nietolerancji i Dyskryminacji z Powodu Religii lub Przekonań z 25 listopada 1981 r.¹¹

Dokumentami, które wyraźnie i szczegółowiej zajmują się prawami mniejszości, są m.in.:

1. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (art. 27)¹².
2. Deklaracja w Sprawie Praw Osób Należących do Mniejszości Narodowych lub Etnicznych, Religijnych i Językowych z 18 grudnia 1992 r.¹³
3. Paryska Karta Nowej Europy z 21 listopada 1990 r.¹⁴

Pierwszy z wymienionych dokumentów w art. 27 zapewnia, że w państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe osobom do nich należącym przysługuje prawo do własnego życia kulturalnego, wyznawania i praktykowania własnej religii oraz posługiwania się językiem wspólnie z innymi członkami danej grupy.

W Deklaracji, uchwalonej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, a nawiązującej do poprzednio omówionego dokumentu w art. 1 stwierdza się, że państwa powinny chronić istnienie mniejszości oraz ich narodową lub etniczną, religijną i językową tożsamość oraz zapewnić warunki jej rozwijania przez odpowiednie środki, m.in. ustawodawcze. W następnych artykułach mówi o prawach osób należących do mniejszości.

Państwa, w myśl Deklaracji, są zobowiązane m.in. do umożliwienia osobom mniejszości, aby one mogły wyrażać swoje charakterystyczne cechy i rozwijać swoją kulturę, język, religię, tradycję i obyczaje (art. 4, pkt 2) oraz uczyć się macierzystego języka i pobierać naukę w ich macierzystym języku (art. 4, pkt 3).

Paryska Karta Nowej Europy, podpisana przez szefów Państw lub Rządów Państw uczestniczących w Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, w części zatytułowanej „Prawa człowieka, demokracja i rządy prawa” potwierdza, że będzie chroniona etniczna, kulturowa, językowa i religijna tożsamość mniejszości narodowych oraz że osoby należące do tych mniejszości mają prawo do swobodnego wyrażania, ochrony i umacniania swej tożsamości bez jakiegokolwiek dyskryminacji oraz w warunkach pełnej równości wobec prawa.

¹¹ *Tamże*, 60–71, 114–117.

¹² *Tamże*, 38.

¹³ *Tamże*, 120–121.

¹⁴ *Tamże*, 221.

2. Podstawy praw mniejszości według nauki Kościoła

Prawa grup mniejszościowych winny opierać się na ich ontologii, która z jednej strony zawiera element różnicujący, z drugiej jednoczący¹⁵.

Godność każdej osoby ludzkiej, która jest niezbywalną wartością, stanowi podstawową zasadę w ocenie i rozwiązywaniu jej spraw i to niezależnie od jej pochodzenia rasowego, etnicznego, kulturowego, narodowego czy wyznawanej przez nią religii. Wspomniane komponenty jej niepowtarzalności stanowią o jej tożsamości, której pełniejszy wymiar odnajduje w relacjach z innymi współziomkami. Stąd grupy ludzi tej samej odrębności mniejszościowej cechuje zbiorowa tożsamość, do której – jak mówi Jan Paweł II – mają prawo¹⁶. Godność i niepowtarzalność osoby oraz jej naturalnych społecznych powiązań stanowią podstawę dla zasady różnicującej.

Druga zasada jest zasadą jednoczącą. Wypływa z podstawowej jedności rodzaju ludzkiego, która ponad podziałami etnicznymi, narodowymi, kulturowymi czy innymi każe tworzyć opartą na solidarności, wolną od dyskryminacji wspólnotę¹⁷.

Obydwie zasady – jak widać – mają charakter komplementarny. Zobowiązują w działaniu, gdyż służą pokojowi i łądowi wewnątrz społeczności, w których mniejszości istnieją. Dobro wspólne z jednej strony wymaga „konstruktywnego rozwijania” tego, co ludzie odróżnia jako jednostki i naturalne wspólnoty i co stanowi ich tożsamość, z drugiej – potrzebna jest gotowość do wnoszenia wkładu w budowanie pokojowej jedni wszystkich¹⁸. Wspomniane odrębności mniejszościowe winny nawet służyć jedności i wzajemnemu ubogaceniu wspólnot i społeczeństw dzięki właściwemu podejściu ich przywódców, wypracowaniu mechanizmów dialogu i lepszemu poznaniu wytworzonych przez mniejszości wartości¹⁹. Ma to szczególne zastosowanie w społeczności kościelnej, gdzie jako „domownicy Boga” „w jednym Duchu mamy przystęp do Ojca” (Ef 2, 18–19) i jesteśmy członkami jednego ciała (Ef 4, 16; 1 Kol 12, 25); tam ewidentniej to, co uniwersalne ubogaca się tym, co jest partykularne²⁰.

¹⁵ J. BAKALARZ, *Uniwersalizm a odrębności etniczno-kulturowe w Kościele*, 143.

¹⁶ CPRM nr 3.

¹⁷ *Tamże*.

¹⁸ *Tamże*.

¹⁹ Por. *tamże*.

²⁰ SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Dekret o działalności misyjnej Kościoła Ad gentes divinitus*, nr 22; TENZE, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele Christus Dominus*, nr 16.

3. Uprawnienia i obowiązki mniejszości

A. Gwarancje praw i obowiązków mniejszości

Zagadnienie poszanowania mniejszości w dzisiejszych społeczeństwach ma swoją specyfikę normatywną. Trudno mówić o respektowaniu grup mniejszościowych bez sformułowania ich uprawnień, które są ukonkretnieniem zasady różnicującej. Podobnie zasada jednocząca wymaga uszczegółowienia i określenia obowiązków ciążyących na grupach mniejszościowych i ich członkach. Wspomniane uprawnienia i obowiązki logicznie wypływają z prawa do własnej tożsamości i obowiązku służenia jedności społeczności, w których mniejszości istnieją i rozwijają swoją działalność. Wskazano jest, by były prawnie zagwarantowane, co w wielu państwach ma miejsce²¹.

Z uwagi na niekorzystną sytuację grup mniejszościowych Jan Paweł II domaga się od państwa nie tylko prawnego, lecz i faktycznego „chronienia i popierania” ich praw.

B. Przedmiot uprawnień mniejszości

Przechodząc do przedmiotu uprawnień przysługujących mniejszościom, omówię trzy uprawnienia.

Pierwszym z nich jest prawo do istnienia mniejszości rasowej, narodowej, językowej, kulturowej czy religijnej²². Nie wystarczy w tej sprawie tylko postawa deklaracji prawnej czy wydanych instrukcji, gdyż nie muszą one oznaczać prawdziwego poszanowania inności mniejszości, pozytywnego do niej ustosunkowania²³. Odnośnie do mniejszości tubylczej omawiane uprawnienie implikuje zapewnienie wszystkiego, co dla mniejszości stanowi niezbędny składnik istnienia jej inności i tożsamości, np. terenu przez nią zamieszkiwanego, jego ekologicznego zabezpieczenia²⁴.

Mniejszościom przysługuje także prawo zachowania i rozwijania własnej kultury. Obejmuje ono posługiwanie się własnym językiem, zachowanie nazwisk i nazw geograficznych, możliwość twórczości artystycznej i literackiej, uznawanie w życiu publicznym świąt i uroczystości²⁵. Do zachowania i rozwijania wspomnianego dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza języka, niezbędne są szkoły stopnia podstawowego i średniego, do których mniejszości mają prawo. O respektowaniu prawa do własnej kultury można mówić wtedy, gdy równocze-

²¹ Por. CPRM nr 4; 9.

²² *Tamże*.

²³ Minimum zawarte zazwyczaj w gwarancjach prawnych nie pokrywa się z wypływającymi z omówionych zasad uprawnieniami.

²⁴ Por. CPRM nr 6. Zniszczenie ekologiczne terenów zamieszkałych przez mniejszość jest w jakimś stopniu ich odebraniem, co papież zdecydowanie piętnuje.

²⁵ CPRM nr 7. Zob. też: JAN PAWEŁ II, *Przemówienie do robotników w Monterey (Meksyk)*, AAS 71 (1979), 201.

śnie istnieje możliwość utrzymywania kontaktów z grupami o tym samym dziedzictwie kulturowym żyjącymi na terenie innych państw²⁶. Ostatni postulat jest podyktowany wyższością prawa naturalnego nad prawem pozytywnym i przeprowadzonymi podziałami granicznymi, które rozdzieliły całości narodowe, kulturowo-etniczne.

Trzecie uprawnienie dotyczy wolności religijnej mniejszości, która zakłada możliwość wspólnotowego sprawowania kultu według własnego obrządku, wyznania czy religii. To prawo implikuje umożliwienie religijnego wykształcenia przez różnostopniowe nauczanie oraz dysponowanie koniecznymi na ten cel środkami, a także zagwarantowanie mniejszościom religijnym swobody wymiany i kontaktów ze wspólnotami z własnego środowiska i spoza niego²⁷.

C. Obowiązki mniejszości

Korelatami omówionych uprawnień są obowiązki wobec społeczeństwa, w którym mniejszości żyją, i wobec państwa, którego są obywatelami. Obowiązki spoczywają na grupach mniejszościowych i ich członkach z tej racji, że razem z innymi tworzą jedną społeczność, jedno państwo.

Pierwszym z obowiązków jest współpraca na rzecz wspólnego dobra. Wkład mniejszości w budowanie zgodnego współżycia, pokojowego świata jest – jak stwierdza Jan Paweł II – własny i niepowtarzalny²⁸. Biorąc udział np. w akcji na rzecz podniesienia oświaty, pozostawia na swym wysiłku pieczęć troski o to dobro we własnej mniejszości lub – znając z autopsji tę problematykę – rozumie lepiej potrzeby innej mniejszości.

Grupa mniejszościowa ma również obowiązek respektowania i popierania godności i wolności każdego ze swych członków, a zarazem uszanowania dokonywanych przez nich wyborów nawet wtedy, gdyby dany wybór był odejściem z grupy mniejszościowej²⁹. Przestrzeganie tego obowiązku przez grupę mniejszościową jest miarą jej otwartości i poszanowania wrodzonego prawa wolności ludzkiej decyzji.

Obowiązkiem jest także domaganie się poszanowania słusznych praw dla członków swej grupy mniejszościowej, uciskanych czy pozbawionych przysługujących im praw, zwłaszcza prawa wypowiedania się³⁰. Obowiązek ten wypływa z zasady solidarności, która w tym wypadku znajduje swoje ukonkretnienie. Realizacja omawianego obowiązku może mieć dwie postacie: albo upominania się emigrantów o prawa swoich braci w kraju pochodzenia³¹, lub domagania się

²⁶ CPRM nr 7.

²⁷ *Tamże*, nr 8.

²⁸ *Tamże*, nr 11.

²⁹ *Tamże*.

³⁰ *Tamże*.

³¹ *Tamże*.

respektowania słusznych praw emigrantów przez grupę etniczną w kraju pochodzenia czy nawet na arenie międzynarodowej.

Obowiązkiem mniejszości jest realistyczna ocena zasadności swych roszczeń. Nie bazuje ona tylko na argumentach i przesłankach historycznych, lecz uwzględnia aktualną rzeczywistość. Oparcie się na wymienionym podwójnym kryterium w wysuwaniu postulatów i ich ocenie jest – zdaje się – nieodzowne, by uniknąć zasklepienia się w przeszłości, nie przekreślić dialogu z resztą społeczeństwa i zapobiec mogącym powstać niepokojom³².

4. Kościół w służbie praw mniejszości

Co powiedziano powyżej o prawach mniejszości wyrasta z powszechnie obowiązujących zasad i dlatego ma zastosowanie w każdej społeczności. W Kościele posiada jednak własny, specyficzny koloryt.

A. Troska o mniejszości etniczno-kulturowe w Kościele

Z istnieniem mniejszości Kościół praktycznie spotyka się na płaszczyźnie Kościołów partykularnych: w diecezji lub na terenie podległym Konferencji Biskupiej. Tam też dokonuje się zetknięcie elementu uniwersalnego z partykularnym. Kościół bowiem głosi orędzie Chrystusa konkretnym narodom, grupom i osobom, które posiadają własną kulturę i zakorzenia je w kulturach konkretnych społeczności. Spełniając swoją misję, wciela się w poszczególne Kościoły partykularne, zaś wiara w konkretnym środowisku przyjmuje lokalne zabarwienie i wyraz, niekiedy typowe dla mniejszości kulturalno-etnicznej³³. Poszczególne Kościoły partykularne są także miejscem harmonizowania odrębności mniejszości etniczno-kulturalnych z wartościami bardziej powszechnymi, harmonizowania nieraz niełatwego. Takim bowiem może być niezbędne łączenie elementów rodzimych z przynależnością do Kościoła partykularnego, do którego należą inni mieszkańcy i inne wspólnoty ze swoimi odrębnościami oraz z przynależnością do wielkiej rodziny Kościoła powszechnego³⁴.

Problematyka mniejszości w Kościele, której właściwe rozwiązanie polega na łączeniu zasad różnicującej i jednoczącej, wymaga kościelnych unormowań i wytycznych. Są one zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego oraz w różnych dokumentach Stolicy Apostolskiej. Nie wdając się w szczegółową ich analizę,

³² *Tamże*.

³³ SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, nr 13, 17; TENŻE, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes* (dalej: GS), nr 44, 58; JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis*, nr 14, AAS 71 (1979), 284–285; zob. J.M. DE LACHAGA, *Église particulière et minorités ethniques*, Paris 1978, 60–61.

³⁴ Por. J.J. BAKALARZ, *Uniwersalizm a odrębności etniczno-kulturowe w Kościele*, 143; J.M. DE LACHAGA, *Église particulière et minorités ethniques*, 18.

zbędną w tym rozważaniu, pozwolę sobie na przykładowe przedstawienie czterech postanowień, które zalecają:

1. Studiowanie problematyki migracji oraz opiekowanie się nią przez kościelne instytucje centralne i konferencje biskupów.

2. Tworzenie misji terytorialnych lub parafii personalnych, a przynajmniej ustanawianie kapelanów, przyrównanych do proboszczów, których jurysdykcja obejmowałaby osoby mówiące określonym językiem.

3. Skierowanie przez biskupów diecezjalnych do pracy duszpasterskiej wśród obcojęzycznej mniejszości duchownych dobrze przygotowanych, władających tym samym językiem lub należących do tej samej narodowości, co mniejszość.

4. Szczególną troskę o wypędzonych ze swojej ojczyzny³⁵.

Chociaż najczęściej w dokumentach kościelnych wymieniane są polecenia i wytyczne dotyczące mniejszości migrujących, to jednak *mutatis mutandis* trzeba je odnieść do mniejszości tubylczych. Albowiem ma być uszanowany każdy człowiek i jego prawa niezależnie od tego, gdzie się znajduje. Wszędzie cały człowiek z duszą i ciałem jest właściwym celem duszpasterskiej troski Kościoła³⁶. Wszędzie, gdzie narażone jest na niebezpieczeństwo jego „dziedzictwo ludzkie i kulturalne”, z którym najczęściej łączy się wiara mniejszości, grozi splotenie człowieczeństwa, utrata skarbu wiary. Zwłaszcza język, istotny składnik tego dziedzictwa, jest doceniany w dokumentach Stolicy Apostolskiej, gdyż przy jego pomocy ludzie wyrażają swoje nastawienie, poglądy, kulturę i życie duchowe³⁷.

B. Kościół wychowawcą do poszanowania mniejszości

Kościół katolicki przypomina objawioną w Chrystusie godność człowieka, wziętego indywidualnie i w jego społecznych powiązaniach, w jego odrębności etniczno- kulturowej, które są czymś naturalnym, a zarazem ubogacającym pluralistyczne społeczeństwo. Przypomina zarazem o wynikających stąd fundamentalnych osobowych prawach. W dzisiejszych czasach czyni to m.in. w nauczaniu Soboru Watykańskiego II i papieży. To Sobór przypominał, że treść Chrystusowej nauki zakorzenia Kościół w konkretnych społecznościach, tzn. także w grupach o tradycji i kulturze mniejszościowej, a zarazem przejmuje pewne wartości, nimi się ubogacając, że otacza dbałością i popiera duchowe piękno i wkład różnych plemion i narodów, że wszyscy ludzie jakiegokolwiek

³⁵ KONGREGACJA BISKUPÓW, Instrukcja *De pastoralis migratorum cura* (dalej: PMC), nr 16–21, 23 § 2, 33, 39 § 1–2, 24, 36 § 1 i 4, 46 pkt 1, 49, 60, 61, AAS 61 (1969), 611–643; PAPIESKA KOMISJA DUSZPASTERSTWA MIGRACJI i TURYSTYKI, *Normae et facultates pro maritimum atque navigantium spirituali cura gerenda*, cz. I art. 8, cz. II pkt I, AAS 69 (1977), 737–746; zob. też: Pismo okólne *Chiesa e mobilità umana*, nr 31–35, AAS 70 (1978), 357–378.

³⁶ GS nr 3.

³⁷ PMC nr 4; 11; JAN PAWEŁ II, List z 20.05.1982, AAS 74 (1982), 685; por. GS nr 29.

rasy, stanu i wieku mają „nienaruszalne prawo do wychowania, odpowiedniego ich własnemu celowi, dostosowanego do właściwości wrodzonych, różnicy płci, kultury i ojczyrstych tradycji”³⁸. Bogate jest nauczanie ostatnich papieży w dziedzinie praw wszystkich ludzi niezależnie od ich pochodzenia i kultury. Wyróżniający wkład ma Jan Paweł II przez wydanie cytowanego już Orędzia o poszanowaniu mniejszości. Jest ono dowodem, że Kościół zabiega o zabezpieczenie praw osoby ludzkiej i podstaw życia duchowego, a nie tylko o zapewnienie posługi religijnej swoim wyznawcom.

Wspomniane nauczanie jest dostępne dla ludzi Kościoła i spoza niego. Mobilizuje do refleksji i zajęcia postawy. Uczy właściwego odbioru i uszanowania inności osób i grup mniejszościowych przez społeczeństwo. Skłania do otwartej, dialogicznej postawy oraz rozwiązywania problemów metodą dialogu jako „łącznika między ludźmi” na wszystkich płaszczyznach ludzkiego życia³⁹. Uformowani nauką Ewangelii, chrześcijanie mają obowiązek przeciwstawiać się jakiegokolwiek dyskryminacji mniejszości. Żaden Chrystusowy uczeń nie może – jak mówi Papież – „świadomie zachęcać do tworzenia lub popierać takich struktur czy postaw”, które oddzielają osoby czy grupy od innych osób lub grup⁴⁰. Ujmując zagadnienie od strony pozytywnej trzeba wskazać na obowiązek laikatu dążenia do tego, by prawa mniejszości były uznane i zabezpieczone przez prawodawstwo świeckie, co jest postulatem sprawiedliwości. Ich też zadaniem jako piastujących urzędy publiczne jest przyczynianie się do tego, by władze i administracja państwa uznały mniejszości i popierały wszystko, co wzajemnie ułatwia zgodne współżycie⁴¹.

Zarówno sposób rozwiązywania przez Kościół katolicki oraz inne Kościoły problemu istniejących w nich mniejszości, jak i ich nauczanie oraz postawa wiernych stanowią efektywne oddziaływanie na rzecz mniejszości w sferze poza kościelnej.

II. Przydatność wyżej przeprowadzonej refleksji dla obszaru życia małżeńskiego

Czy i w jakim zakresie przedłożona powyżej nauka Jana Pawła II może stanowić pomoc w stanowieniu granic regulacji prawnej dotyczącej wzajemnego otwarcia się wychodzenia sobie naprzeciw w sprawach religijnych przez małżonków o innej przynależności wyznaniowej czy nawet religijnej?

³⁸ GS nr 44, 58; SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Dekret o działalności misyjnej Kościoła Ad gentes divinitus*, nr 22; tenże, *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum concilium*, nr 37; TENŻE, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim Gravissimum educationis*, nr 1.

³⁹ CPRM nr 10; PAWEŁ VI, Encyklika *Ecclesiam suam*, nr 106.

⁴⁰ CPRM nr 14

⁴¹ PMC nr 57; 59.

Skoro podstawę praw i obowiązków w małżeństwie w sprawach religijnych winna stanowić ontologia takiego małżeństwa, uwzględniająca – co jest zrozumiałe – także wymiar teologiczny, to ta inność małżonka katolickiego i jego zadania stanowią wspomnianą zasadę rozróżniającą, której nie można pominąć. Można jednak zastanawiać się nad tym, co wynika z zasady jednoczącej, która wypływa w tym wypadku z podstawowego przymiotu i cechy małżeństwa jako dzieła Stwórcy, z jego jedności. W związku małżeńskim sakramentalnym, umacniającym zadaną przez Stwórcę jedność, zawierany przez katolika z osobą należącą do innego wyznania obowiązek budowania małżeńskiej jedni jest większy. W czym może się wyrażać jego konkretyzacja?

Zamiast zakończenia

Prawne regulacje są niezbędne zarówno w relacjach ludzkich dotyczących mniejszości, jak i w określaniu praw i obowiązków małżonków, zwłaszcza w małżeństwach mieszanych. Jednak ważniejsze jest nauczanie i wychowanie osób, by międzyosobowe relacje regulowane czy nieregulowane prawnie wypełnić dojrzałym podejściem, uwzględniającym godność ludzkiej osoby.

The Minorities' Rights in the Church's Teaching on the Background of International Documents – the Question of Its Use in the Dialogue about Mixed Marriages

Summary

The article deals with the question of the minorities' rights, which are determined and guarded by international acts. Its importance is also considered and stressed in the Church's teaching about national, ethnical, cultural and confessional minorities. The Church takes care of various minorities and educates to respect them. The understanding and practical appliance of minorities' rights can be useful on the field of regulations in the case of mixed marriages. Despite of this the most important thing in the martial life of woman and man who belong to different Christian confessions is however respectful and mature approach, which considers the dignity of each human person.